

UPPSALA
UNIVERSITET

Nationellt centrum för
kvinnofrid

National Centre for
Knowledge on Men's Violence
against Women

SE-751 85 Uppsala

Besöksadress/Visiting address:
Akademiska sjukhuset
Ingång 17

Uppsala University Hospital
Entrance 17

Telefon/Phone:
018-611 27 93
+46 18 611 27 93

Telefax/Fax:
018-50 73 94
+46 18 50 73 94

www.nck.uu.se

REMISSVAR

2014-10-31

NCK 2014/22

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

**Nationellt centrum för kvinnofrids yttrande angående
betänkandet *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga*
(SOU 2014:49)**

Inledning

NCK kan inledningsvis konstatera att flera av förslagen har redan fattats beslut om, som till exempel förslaget om ett nationellt centrum för kunskap om våld och andra övergrepp mot barn (S2012/275/FST) och dödsfallsutredningar (S2012/3862/FST).

Det förefaller vidare viktigt att som utgångspunkt sätta in betänkandet i ett tidsperspektiv av tidigare satsningar. Sverige har sedan ett tjugotal år tillbaka aktivt arbetat med att motverka mäns våld mot kvinnor i nära relationer genom såväl övergripande breda politiska åtgärder som regionala satsningar inom myndigheter och organisationer. Kraven på myndigheter har därmed också ökat från politiskt håll.

Förändringsarbete innebär längre processer som kräver uthållighet särskilt inom våldsområdet där det handlar om att påverka och förändra motståndskraftiga attityder och värderingar. Erfarenheter från det omfattande arbete som hittills bedrivits och som fortfarande pågår måste fortsättningsvis tas till vara. Upprepade omstarter riskerar att få motsatt verkan.

Våld mot kvinnor i nära relationer är idag ett angeläget och etablerat tvärvetenskapligt kompetensområde. Kunskap om våldets orsaker, omfattning och konsekvenser är en nödvändig utgångspunkt för allt arbete kring våldsfrågorna. Genom forskning, erfarenheter av praktiskt arbete och omfattande utbildningssatsningar har kunskapen ökat successivt. Stora regionala variationer liksom skillnader mellan olika yrkesgrupper finns dock fortfarande. Flera program vid universitet och högskolor som leder till yrken där man kommer att möta våldsproblematiken saknar idag kunskap om våld. Kunskapsläget inom framför allt kommuner och landsting är

svåröverskådligt. Utbildningsbehovet bedöms förbli stort under lång tid framöver.

Betänkandet innehåller ett stort antal förslag. NCK vill dock poängtera att det finns få förslag kring förebyggande arbete och att betänkandet i sin helhet har en operativ slagsida.

Sammanfattning av förslagen

2 Förstå komplexiteten och pröva nya vägar tillammans
Bedriv gemensam verksamhetsutveckling lokalt och regionalt
NCK instämmer till viss del med utredarens förslag.

Verksamhetsutveckling är viktigt och pågår idag såväl lokalt som regionalt. Varje kommun/landsting/ region måste själva hitta verksamhetsnära lösningar utifrån förutsättningar och behov. Att ta fram fler handlingsplaner än de som redan finns förefaller dock vara en tveksam väg framåt liksom att länsstyrelserna och polisen ska ses som sammanhållande.

3 Underlätta för våldsutsatta genom operativa arbetsgrupper m m

3.1.1 Upprätta lokala samverkansöverenskommelser

NCK instämmer till viss del med utredarens förslag men vill också påpeka att samverkansöverenskommelser redan finns och att erfarenheter från dessa måste tas till vara.

3.1.2 Inrätta operativa arbetsgrupper

NCK instämmer till viss del med utredarens förslag men vill igen framföra att mycket redan gjorts och operativa arbetsgrupper redan finns. Det finns stora skillnader mellan kommunerna vad gäller till exempel storlek och geografiskt läge. Det viktiga är att hitta fungerande former vilket till exempel kan innebära kommunöverskridande lösningar för mindre kommuner.

3.2 Fråga rutinmässigt om våldsutsatthet i hälso- och sjukvård och socialtjänst

NCK instämmer inte med utredarens förslag om att genomföra och utvärdera försök med att *enbart* ställa frågor om våldsutsatthet till patienter vid akutmottagningar, i beroendevård och bland föräldrar till barn i barn- och ungdomspsykiatri. NCK har i regeringsuppdrag *Att fråga om våldsutsatthet som en del av anamnesen (2008:08:09)* utrett förutsättningarna för att inom hälso- och sjukvården rutinmässigt tillfråga kvinnor om våldserfarenheter. Samtliga i uppdraget ingående experter var överens om att det finns ett starkt stöd för att frågor om våld ska ställas rutinmässigt till *alla* kvinnor som söker vård.

Resultat från den nationella omfångsundersökningen *Våld och hälsa* som NCK presenterade i maj 2014 stärker ytterligare NCK:s ställningstagande.

3.5 Utökade möjligheter för socialtjänsten och hälso- och sjukvården att lämna ut uppgifter vid misstanke om brott
NCK instämmer inte med utredarens förslag utan anser att nuvarande reglering inom detta område är väl avvägd.

3.6 Rättsintyg mot målsägandens vilja vid grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning
NCK instämmer inte i utredarens förslag utan anser att nuvarande reglering inom detta område är väl avvägd.

3.8 Polisen och socialtjänsten bör bistå våldsutsatta med att hämta personliga tillhörigheter
NCK instämmer inte med utredarens förslag med hänvisning till pågående uppdrag som regeringen givit till Rikspolisstyrelsen (Ju2014/3130/L4) respektive Socialstyrelsen (S2014/6509/FST).

NCK instämmer med utredarens övriga förslag under rubrik 3:

3.3 Vidareutveckla insatsen skyddat boende

3.1.3 Utveckla stödet till våldsutsatta, barnen samt till våldsutövare

3.7 Målsägandebiträde vid brott i nära relationer ska vara särskilt lämpad för uppdraget

3.9.2 Personer med funktionsnedsättning.

4 Lyssna på barnen och vidta åtgärder

4.1.3 Inrätta ett nationellt kunskapscenter om våld och övergrepp mot barn

Redan beslutat (S2012/275/FST).

4.3.6 Arbeta med mobila team

NCK instämmer inte med utredarens förslag utan anser detta bör kunna lösas med befintliga resurser.

4.3.4 Det bör finnas barnlotsar

NCK instämmer inte med utredarens förslag utan anser att behoven bör kunna tillgodoses med befintliga resurser.

4.6.2 Beakta barns behov av information, råd och stöd

NCK instämmer inte med utredarens förslag utan anser att nuvarande reglering inom detta område är väl avvägd.

NCK instämmer med utredarens övriga förslag under rubrik 4:

4.2.2 Skolverket uppdras att tillhandahålla kompetensutbildning om våld i nära relationer till lärare och förskollärare

4.2.3 Inskolningssamtal till förskolan ska även ha våldsförebyggande perspektiv

4.3.2 Barn som lever med våld i nära relation ska alltid utredas av socialnämnden

4.3.3 Utveckla tillsynen av socialtjänsten och hälso- och sjukvårdens arbete med våldsutsatta barn

4.3.5 Socialtjänsten bör kalla till möte när rättsprocessen är avslutad

4.3.6 Bättre möjligheter till uppföljning

4.5.2 Fördjupad analys behövs

4.7.6 Särskilda företrädaren för barn ska förklara utfallet för barnet

4.8.2 Socialnämnden ska underrättas vid beslut om kontaktförbud nära barn berörs

4.7.2 Polisens rutiner.

5 Särskilda insatser avseende hedersrelaterat våld och förtryck

5.3 Kartlägg omfattningen

5.7 Utvärdera insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck

NCK instämmer med utredarens båda förslag men med förbehåll att resultatet av utvärderingen under punkt 5.7.1 avvaktas.

5.7.1 Viktigt med ett nationellt resurscentrum

NCK instämmer med utredarens förslag om att arbetet vid Länsstyrelsen i Östergötland ska utvärderas av Statskontoret. I avvaktan på resultat av detta arbete anser NCK inte att beslut om ett nationellt resurscentrum bör fattas.

NCK instämmer med utredarens förslag:

5.4 Interkulturella arbetssätt

5.5 Utveckla arbetet med transnationella ärenden

6 Sätt fokus på våldsutövaren

6.3 Erbjud våldsutövare tillfälligt boende

NCK instämmer inte med utredarens förslag. NCK anser att lagen om utvidgat kontaktförbud tillgodoser möjligheten att skydda brottsoffret och att erbjuda tillfälligt boende för förövare/misstänkta förövare inte faller inom ramen för kommunernas ansvar.

6.4 Utveckla behandlingen av våldsutövare

NCK instämmer inte med utredarens förslag. NCK anser att Kriminalvården som har det enda ackrediterade programmet i Sverige (IDAP) bör vara den myndighet som i samarbete med andra berörda myndigheter och organisationer vidareutvecklar behandlingen av våldsutövare.

6.5 Inrätta en nationell telefonlinje för våldsutövare

NCK instämmer inte med utredarens förslag. Att utöva våld mot kvinnor är en kriminell handling som bör jämföras med andra kriminella handlingar. Att exklusivt erbjuda potentiella utövare av våld i nära relationer en nationell telefonresurs förefaller då inte vara rimligt. NCK vill i detta sammanhang uppmärksamma att våldsutsatta män i dagsläget inte har någon nationell telefonlinje att tillgå och att deras situation istället bör beaktas.

6.6 Erbjud anställda behandling

NCK instämmer inte med utredarens förslag. Att ge statligt anställda en särställning ger märkliga signaler.

6.7 Socialnämndens ansvar att erbjuda våldsutövare hjälp att förändra sitt beteende uttalas i lag

NCK instämmer inte med utredarens förslag utan anser att nuvarande reglering inom detta område är väl avvägd.

6.8 Ny sekretessbrytande regel till förebyggande av brott

NCK instämmer inte i utredarens förslag utan anser att nuvarande reglering inom detta område är väl avvägd.

6.10 Möjlighet att beslagta skriftligt meddelande mellan närstående vid brott mot närstående

NCK instämmer inte med utredarens förslag utan anser att nuvarande reglering inom detta område är väl avvägd.

NCK instämmer med utredarens övriga förslag under rubrik 7:

*6.2 Utveckla polisens arbete mot upprepat våld**6.9.1 Skärp straffskalan för överträdelse av kontaktförbud**6.9.2 Längre giltighetstid för kontaktförbud avseende gemensam bostad***7 Ge bättre förutsättningar för idéburet arbete***7.2 Organisationsbidrag och minskad administration ska stärka vissa idéburna organisationer*

NCK instämmer med utredarens förslag.

8 Förtydliga den nationella strukturen för koordinering och uppföljning

8.2 Våld i nära relationer en del av ANDT-arbetet

NCK instämmer inte med utredarens förslag. Våld i nära relationer bör ses som en egen entitet och inte en del av ANDT-arbetet.

8.3 Barns utsatthet och förebyggande åtgärder ska tydliggöras i nationella strategier

NCK instämmer inte med utredarens förslag. Man bör avvakta resultatet av regeringsuppdraget *Kommittédirektiv – Nationell strategi för att nå målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra (Dir. 2014:25)* som ska slutredovisas i maj 2015.

8.6 Utveckla och förtydliga länsstyrelsernas uppgifter

NCK instämmer med utredarens förslag men vill samtidigt framhålla att det är viktigt att tillvarata erfarenheterna av länsstyrelsernas pågående (2012-2014) uppdrag *Regionalt metod- och kompetensstöd för arbetet med våld i nära relation* respektive *Stöd till samordning av insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor*.

8.7 Utveckla det kunskapsbaserade arbetet

NCK instämmer inte med utredarens förslag. Mot bakgrund av det omfattande arbete som redan genomförts av flera andra aktörer anser NCK att framtida utveckling bör ske i samverkan och ställer sig därför tveksam till att Socialstyrelsen är den myndighet som ska ta fram en långsiktig kunskapsstrategi.

8.8 Vidareutveckla arbetet med dödsfallsutredningar

NCK instämmer inte med utredarens förslag med hänvisning till att en omfattande utvärdering och uppföljning redan genomförts av Statskontoret och som redovisats i *"Efteråt är allting för sent. Om utredningar av vissa dödsfall (S2012/3862/FST)"*.

NCK instämmer med utredarens övriga förslag under rubrik 8:

8.1 Frihet från våld i nära relation ska vara ett nationellt folkhälsomål

8.4 Inrätta en statsrådsgrupp

8.5 En återkommande nationell analys av utvecklingen

9 Effektivisera och förebygg på alla nivåer

9.1.6 Ta fram konkreta räkneexempel i försöksverksamheter

NCK instämmer inte med utredarens förslag.

NCK hänvisar för övrigt till regeringsuppdraget

Kommittédirektiv – Nationell strategi för att nå målet om att

mäns våld mot kvinnor ska upphöra (Dir. 2014:25) som ska slutredovisas i maj 2015.

I detta ärende har professor Gun Heimer varit beslutande.
Annika Björck har varit föredragande.

Uppsala den 31 oktober 2014

Gun Heimer
Professor/överläkare, chef
Nationellt centrum för kvinnofrid
Uppsala universitet

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) är regeringens nationella expertcentrum för kunskap om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. NCK arbetar på regeringens uppdrag med att sprida kunskap samt utveckla och sprida metoder för omhändertagande av våldsutsatta kvinnor och deras barn.